

ZOK A BIZONYOS DÍSZÍTÉSEK

Egyik vidéken dolgozó szaktársamtól, aki most tanulmányozza a mesterszedés miszteriumait, kaptam a következő sorokat:

„Tanácsért, illetve magyarázatért fordulok Önhöz; bizom benne, hogy nem zárkózik el attól, hogy engem, a kezdőt, kissé kioktasson. A dolog a következő: Igen szép újabb stílusú ékitményt és betűket kaptunk egyik nevezetesebb külföldi öntödétől. A minap egyik jobb megrendelőnk, aki a szépnek nagy barátja, levélpapírost rendelt. Ismerve rendelőnknek eme jó tulajdonságát, nyugodt lelkiismerettel ajánlottam a betüöntöde ez ornamentumának mintái között egy levélfejet, amely erősen fényezett, finom krétás papíroson halványszürke és sötétes zöld színben volt nyomva és minden egyszerűsége mellett is remekül festett. Sajnos, a mi utáztatunk a minta szedésének és színezésének szigorú betartása mellett is annyira gyatra, hogy szinte szégyenlem a rendelőnek megmutatni. Az egészben csak annyi eltérést engedtem meg, hogy valamivel szélesebbre csináltam, mert a név is hosszabb; és magasabbra is, mert a szöveg valamivel több. Kérem, világosítson fel!”

Szaktársam panaszát itt az Évkönyv lapjain pertraktálom, mert tudom, hogy ezek a panaszok sűrűn előforduló általánosságok; úgy hiszem, hogy a válasszal közérdeket szolgálók.

Tehát tárgyra! Nem vétkezik a legavatottabb mesterszedő sem azzal, ha a betüöntödék mintakönyveit utánozza. Különösen áll ez az ornamentumokra, mert ezek mintái rendszerint a tervező művész útmutatásai nyomán készülnek, már pedig éppen a tervező művész tudja legjobban, hogy minő módon lehet az általa tervezett ékitményt használni. Ilyen ékitményeknél akaratlanul is mindig a tervező művész gondolatai nyomán halad a mesterszedő, ha még olyan szabad teret enged is fantáziájának.

Már most azonban a mindennapi munka és a betüöntödei minta között nagy a különbség. A betüöntödei minta azt a célt szolgálja, hogy a betüöntő legújabb termékét — az ornamentumot vagy betűt — a szakbeli megrendelő megkedvelje. Ezt szuggesztív hatásokkal igyekeznek a betüöntők elérni. Így a fennebbi esetben is: kétszínű nyomás finom, fényezett krétás papíroson.

Természetesen az e minta nyomán készült levélfej már más célt szolgál: az illető megrendelőnek üzleti levélpapírosa az és semmi esetresem nyomható kretás papírosra, hiszen ezen tintával írni nem lehet. Így már a színek sem érvényesülhettek úgy, minta mintán; keresni kellett volna másszínharmóniát, mely a papírosminőségnek jobban megfelelt volna, de azért elég diszkrét marad a levélpapíroshoz. A szedés összehatásának lerombolásához nagyban hozzájárult a látszólag lényegtelen eltérés a szélességben és magasságban, mert vagy vonalakkal nyújtott meg aránytalanul a dekoráció, vagy pedig újabb ornamentum-darabok beszúrásával zsúfoltatott túl. Valószínűleg a többi sor is összezúfoltatott, így azután az összefüggés szöveg és dekoráció között laza volt, az összeredmény pedig: szép minta utánzatakép — korcsszülött.

Rövidesen azonban szolgálok néhány útmutatással: Ne okvetlen alkalmazzunk ékítményt; hisz általában elfogadott igazság az, hogy maga a betű is díszít, ha jól megválogatjuk és arányos szélességű sorokban, proporcíós sorcsoportokban, megfelelő beosztással helyezzük el.

Ne higye azonban senki, hogy azért az ornamentumok feleslegesek. Korántsem! Azok is kellőképp szolgálják céljukat, úgy hogy a helyesen megválogatott betűknek, soroknak, a jól elhelyezett szövegnek élénkítő kísérői: díszítői.

AUGENFELD M. MIKSA.

A VÖRÖS KÁTRÁNYFESTÉKEK legfontosabbja a fukszin (anilín-vörös), melynek árnyalatai: azalein, mauve, solferino-, magenta-vörös, rozein stb. nevet viselnek. Mindezek a lúgos természetű, szintelen rozanilinnak vegyületei savakkal. Vízben és alkoholban oldhatók. A fukszin sósavas rozanilin. A kardinál a fukszingyártás hulladékaiból való. Ha az anilint kaliumbikromát és kénsav keverékével oxidáljuk, keletkezik a mauvein-alj, melynek sósavas sója az anilínbíbor. — Nem oly szép, mint a fukszin, de állandóbb a szafranin sósavas sója, mely barna paszta- vagy sárgászöld poralakban jön a kereskedésbe. Vetélytársa a kongo, egy benzidinfestőanyag. — A ponceau-festékek (skarlátpiros és sárgászöld közti nuance-okban) a naftalín származékai. Ide tartoznak a höchsti ponceau, a krocein-skarlát, továbbá a magdala-vörös, naftalín-vörös, sedan-vörös, mely naftilamin nevű vegyületből salétromsav behatása által jön létre. Oldata gyönyörű kétszínűséget (díkromizmust) mutat; reá eső fényben narancsszínű, átmenő fényben tiszta karmínzöldnek tűnik elő. Hasonló tulajdonságú a fluoreszcein és az eoizin (εωζ = reggeli piros) ftaleinfestékek. Ha a rezorcín ftalsavval keverve 200°-ra hevítették, előáll a fluoreszcein, melynek oldata reá eső fényben kirívó fényes zöld, míg átmenő fényben sárga színt mutat. Brómmal kezelve piros anyaggá változik. A korallin karbolsav terméke, kagylós törésű, barna, gyengén zöldes, aranyfényű darabokban. Vízben oldható. Színe nem állandó. A peonin-vörös, korallin- vagy jerikói vörös kevés lúggal kevert vízben oldható. Az alizarin és purpurin antracénből állítható elő. A kereskedésbeli alizarin barnászöld paszta s kizárólag a törökveres festésnél, valamint a kartonnyomásnál nyer alkalmazást.